

UVOD

„Prema podacima MUP-a RS o stanju bezbjednosti za prvih devet mjeseci ove godine, za prekršaje javnog reda i mira u ovom periodu prijavljeno je 342 maloljetnika. Maloljetnici su, od početka do kraja septembra prošle godine, u 612 slučajeva učestvovali u opštem kriminalitetu, što je za 13,8 odsto više nego u istom periodu 2009. godine. Prema izvještaju o stanju bezbjednosti u Republici Srpskoj za period januar – decembar 2010. godine, od ukupno evidentirana 9 522 krivična djela opšteg kriminaliteta, njih 705 počinjeno je od maloljetnih lica. Broj prekršaja uz upotrebu vatrenog oružja počinjenih od maloljetnih lica u Republici Srpskoj u istom periodu iznosi 14.

„Maloljetnici se sve češće gadaju bombama, pljačkaju i siluju“, MOJEvijesti.com

Crne hronike novina i časopisa na području Republike Srpske, Bosne i Hercegovine sve češće ne spominju imena počinilaca krivičnih djela. Ispisani su samo njihovi inicijali, zbog toga što se svakodnevno dešava da zakone krše i osobe znatno mlađe od 18 godina.

„Njihovi inicijali su S.K., D.G., M.A., Svi su maloljetni i svi su iz Trebinja. Ali njihov **hobi** plaši. Kao da je skinut iz najcrnijih mafijaških filmova. Ono što je početkom marta 2007. godine ova grupa uradila trebinjski policajci su okarakterisali kao: **„nedozvoljena proizvodnja i promet oružja ili eksplozivnih materija!„**¹

O pojavam devijantnog ponašanja kod djece i mladih vrlo je delikatno govoriti, pogotovo ako imamo u vidu da se društvo bavi problematikom posljedica ovako iskazanog ponašanja, ali ne i prevencijom delinkventnog ponašanja. Uzroci ovog značajnog društvenog problema i sprečavanje njegovih pojava oblika stavljeni su na margine bosanskohercegovačkog društva. Rijetko ko ima hrabrosti da se zapita jedno jednostavno pitanje: *“Zbog čega kod maloljetnika dolazi do poremećaja društvenog ponašanja i zašto oni imaju želji i potrebu da krše društveno prihvatljive norme ponašanja?”* Oni to, najčešće, rade da bi izrazili revolt prema postojećem stanju u društvu i neslaganje sa nametnutim obrascima ponašanja. Neprilike i problemi nastaju kada to čine nepromišljeno, jer kada kreativnos i pobuna protiv autoriteta ustupi mjesto

¹ Tinjak, Ekrem, Eksploziv, oružje falsifikati i krađe, start magazine BIH, Hronika 122, broj 9 15.5.2007.god

destrukciji, ne možemo više govoriti o subkulturi i kontrakulturi kao pobuni protiv konformizma.

U našem društvu danas je jasno uočljiva određena zatvorenost institucija koje su nadležene za brigu o mladima u vlastitu „zonu odgovornosti“, kao rezultat procesa decentralizacije odgovornosti za brigu o mladima u novonastalim društveno-ekonomskim i društveno-političkim odnosima tipičnim za zemlje u tranziciji. Posljedica takvog stanja su zabrinjavajući podaci o porastu maloljetničke delinkvencije i drugih pojavnih oblika društveno neprihvatljivog ponašanja.

Bosna i Hercegovina je, zbog dugogodišnje ekonomske i političke krize, posebno u riziku. Siromaštvo, kao prevladavajuće stanje stanovništva, značajan je rizični faktor raznih vidova neprihvatljivog ponašanja mladih. Ratno razdoblje kroz koje su prošle republike bivše Jugoslavije, praćeno intenzivnim migracionim kretanjima, doprinosi pogoršanju stanja u svim društvenim sistemima.

Istovremeno, dolazi do značajnih promjena i poremećaja u porodičnom životu, pa porodica sve više gubi tradicionalnu ulogu. Opterećeni borbom za očuvanje egzistencije roditelji često nemaju vremena za svoju djecu. Nedostatak komunikacije između roditelja i djece, poremećeni bračni odnosi, škola koja ne ostvaruje svoju obrazovnu, a posebno vaspitnu ulogu, kriza u društvu, i mnogobrojni drugi faktori su uzročnici zbog kojih je trend maloljetničkog kriminaliteta danas u porastu, a maloljetnička delinkvencija postaje ozbiljan društveni problem.

U „Izveštaju o nasilju nad djecom u Bosni i Hercegovini“² se navodi činjenica *„da se u našem društvu odvija čitav niz paralelnih procesa karakterističnih za zemlje u tranziciji koje na direktan ili indirektan način imaju ogroman uticaj na živote djece. Prilagođavanje uslovima tržišne ekonomije praćeno reformskim procesima u oblasti vladavine prava, uz zaostajanje socijalnog sektora, kao i neujednačen razvoj civilnog sektora, stvara situaciju u kojoj društvo ne može pružiti adekvatnu brigu za djecu. Na drugoj strani, ekonomsko siromaštvo stanovništva, promjena sistema vrijednosti uz sve veće aspiracije ka materijalnim vrijednostima i promijenjena tradicionalna uloga porodice, povećavaju faktore rizika vezane za zdravlje djece i njihovo socijalno ponašanje. Kriminalitet maloljetnika u BiH je u stalnom porastu, dok odgovor društva na ovu pojavu počiva, u najvećoj mjeri.*

*Na ostacima modela reagovanja iz predratnog perioda uz smanjenje resursa institucijama koje rade sa djecom u sukobu sa zakonom“.*³

U Republici Srpskoj jasno su vidljivi neki trendovi vezani za maloljetnički kriminalitet: sve veći broj maloljetnika mlađih od 14 godina uključenih u izvršenje krivičnih djela i udruživanje maloljetnika u organizovane grupe počinitelja krivičnih djela. U porastu je i broj krivičnih djela u kojima maloljetnici iskazuju okrutnost, a recidivizam je više nego očigledan.

² Izveštaju o nasilju nad djecom u BiH

³ Dr Milić A, Psihosocijalni aspekti Maloljetničke delinkvencije, B.Luka 2010.

Ove navedene činjenice su bile podsticaj da za temu svog diplomskog rada odaberem razmatranje uzroka, uslova i fenomena devijantnog ponašanja maloljetnika, posmatrano s kriminoloskog aspekta. Rasvjetljavanje uzroka, a ne bavljenje posljedicama delinkventnog ponašanja, kao i uticaj na uzroke koji proizvode društveno neprihvatljivo ponašanje su ideje vodilje ovog rada.

U okviru teme realizovao sam i istraživanje stavova učenica i učenika srednjih škola na području opštine Banja Luka o djeci delinkventnog ponašanja i maloljetničkoj delinkvenciji kao društvenoj pojavi.